



การลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาล ในจังหวัดชายแดนใต้ ของประเทศไทย กรณีศึกษา: จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

The Halal Food Business Investment
in Southern Border Province of Thailand
A Case Study: Pattani, Yala, and Narathiwat Provinces

อิดริส ดาราไก^{1*} अबดุลเลาะ ยูโซะ²
ก่อตรี บุตรหล่ำ³ ยีดิง ดอลี^{4*}
Idris Darakai^{1*} Abdulloh Yusoh²,
Koree Botlum³, and Yiding Dorlee^{4*}

¹ อ.,สาขาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

² อ.,สาขารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

³ อ.,สาขาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

⁴ อ.,สาขากฎหมายอิสลาม คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

* Corresponding author: email: idaresd@gmail.com, Tel: 085-9166-485



บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “การลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส” จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า จำนวนสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลทั้งหมด 269 สถานประกอบการ โดยมีผลิตภัณฑ์จำนวนทั้งหมด 625 ผลิตภัณฑ์ การลงทุนส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการที่มีขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ปัจจัยสำคัญในการเลือกลงทุนคือทรัพยากรที่มีอย่างหลากหลาย โดยใช้เงินลงทุนของครอบครัวเป็นหลัก เน้นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ อุปสรรคที่สำคัญต่อการลงทุนธุรกิจคือความไม่สงบในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการร่วมมือ ส่วนโอกาสทางการลงทุนพบว่า กลุ่มจังหวัดชายแดนใต้มีศักยภาพการลงทุน ทั้งนี้หากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทิศทางเดียวกัน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การลงทุนธุรกิจ อุตสาหกรรมฮาลาล จังหวัดชายแดนใต้

Abstract

The project is to study about the investment of Halal Food Business in southern border provinces of Thailand a case study: Pattani, Yala and Narathiwat provinces. The results of the study show that 269 enterprises were found with the total number of products 364 items. The overall state of business investment is the Small and Medium Enterprises (SMEs). The resources existing in the region are the important of parameters in selecting investment in the region, the capital sources of private enterprises, and the produce for People in the region. The major obstacle of investment and growth is unrest in the area, disunity of supporting organization, shortage of raw material production. The investment opportunities found that enough potential to be hub of Halal food investment if being further developed and supported by government it could bring about to economic development.

Keywords: the Investments, Halal food Industry, The southern border provinces.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ

คำว่า “ฮาลาล” (Halal) เป็นคำภาษาอาหรับมีความหมายทั่วไปว่า “อนุมัติ” เมื่อนำมาใช้ทางศาสนาจะมีความหมายว่า “สิ่งที่ศาสนาอนุมัติ” ดังนั้นอาหารฮาลาลหมายถึง “อาหารที่อนุมัติให้มุสลิมบริโภค” เป็นที่ทราบกันดีว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือชาวมุสลิม ดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนาบัญญัติไว้ในเรื่องของการบริโภค มุสลิมจะเลือกบริโภคแต่สิ่ง ที่ศาสนาอนุมัติซึ่งได้แก่อาหารฮาลาลนั่นเอง ตลาดอาหารฮาลาลถือเป็นตลาดที่มีลักษณะ พิเศษเฉพาะตัว (Niche Market) ซึ่งมีเรื่องของศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้อง ปัจจุบันสัดส่วนของผู้บริโภคมุสลิมในตลาดโลกมุสลิมมีสัดส่วน 1 ใน 4 ของประชากรโลก หรือ คิดเป็นตัวเลขของประชากรโลกมีประมาณ 6,000 ล้านคน เป็นมุสลิมประมาณ 1,500-1,800 ล้านคน สิ่งที่น่าสนใจคือประเทศที่ส่งสินค้าฮาลาลให้แก่ตลาดโลกมุสลิมไม่ใช่กลุ่มประเทศ มุสลิม โดยมีผู้ส่งออกรายใหญ่คือ ออสเตรเลีย บราซิล อาร์เจนตินา แคนาดา อินเดีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลมีแนวโน้มจะทวีความสำคัญ ต่อการส่งออกอาหารของไทยมากขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากตลาดอาหารฮาลาลเป็นตลาดที่มี ขนาดใหญ่ทั้งในแง่ของจำนวนประชากร มุสลิมในโลกและในแง่ของรายได้ที่เกิดจาก อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ผลจากวิกฤตการณ์อาหารที่สะท้อนให้เห็นชัดเจนตามที่ปรากฏในสื่อต่างๆ คือการ เกิดเหตุการณ์จลาจลอย่างรุนแรงขึ้นในหลายประเทศ เช่น เฮติ และบังกลาเทศ หรือล่าสุดใน อียิปต์ เนื่องจากภาวะขาดแคลนอาหารและราคาอาหารที่แพงลิบลิ่ว จนก่อให้เกิดการประท้วง เพื่อโค่นล้มรัฐบาล ถึงขั้นต้องปรับเปลี่ยนผู้นำเพื่อแก้ปัญหาปากท้องให้แก่ประชาชน ราคา อาหารที่แพงสูงขึ้น หรือเรียกว่าภาวะราคาอาหารเฟ้อ (Food Inflation) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยดัชนีราคาอาหารตามรายงานขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เพิ่มขึ้นทุกกลุ่มในช่วงเดียวกันร้อยละ 25 (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2553) สำหรับ ประเทศไทย การเกิด “วิกฤตการณ์อาหาร” นับเป็นโอกาสสำคัญที่ไทยจะต้องเริ่มตระหนัก ถึงบทบาทระดับโลก เนื่องจากมีปริมาณอาหารเพียงพอทั้งการบริโภคภายในประเทศ และส่งออกได้อีกทั้งเรายังมีพื้นที่ในเขตนานอดุมสมบูรณ์ทั้งพืชพันธุ์ธัญญาหารและสัตว์ ซึ่งเป็นแหล่ง วัตถุดิบเพื่อผลิตอาหารได้มากมายเพื่อที่สามารถสร้างรายได้และแปรรูปให้เป็นโอกาสเรา ต้องกำหนด “ภาพ” ที่ตนเองอยากจะเป็นนั้นเป็นอย่างไร เมื่อเห็นภาพแล้ว เราก็จะสามารถ กำหนดทิศทางและเป้าหมายเพื่อให้ “ภาพฉายอนาคต” เป็น “ภาพจริง” ได้โดยการสร้าง ภาพในอนาคต หรือการสร้าง Scenario นั้น เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการสร้างนโยบาย โดย ภาพในอนาคต หรือ การสร้าง Scenario นั้นประกอบด้วย

Scenario I: แหล่งผลิตอาหารโลกจากไทย ภาพฉายแรกของไทยครมมีทิศทางในการส่งเสริมเทคโนโลยีและโครงสร้างการผลิตแบบ “Commercial Farm” เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากแนวโน้มที่สำคัญมากที่สุดในอนาคตอย่างหนึ่งคือ ความต้องการอาหารในโลกเพิ่มขึ้น

Scenario II: อาหารสุขภาพจากครัวไทย ภาพฉายแห่งความเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารเพื่อสุขภาพเนื่องจากความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพนั้น ก็ถือเป็นตลาดอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวโน้มว่าจะเติบโตอย่างรวดเร็ว

Scenario III: ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารที่ได้มาตรฐานโลก เป็นภาพฉายแห่งความเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์อาหารที่ได้รับมาตรฐานด้านคุณภาพต่างๆ ให้ปลอดภัย (พัทธ์ธีรา รื่นพิทักษ์: 2554)

การผลิตอาหารฮาลาลของไทย ในปี 2549 มีผู้ผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล รวม 1,433 และประเภทอาหารที่ผ่านการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมากกว่า 10,000 ชนิด ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารฮาลาลที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก โดยในช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2546-2550) มูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารฮาลาลของไทยมีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.89 เพิ่มขึ้นจาก 7.2 หมื่นล้านบาทในปี 2546 เป็น 10.73 หมื่นล้านบาทในปี 2550 สินค้าส่งออกที่สำคัญเช่น อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผัก ผลไม้กระป๋องและแปรรูป ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลี และอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ สำหรับตลาดที่สำคัญคือ ตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตลาดตะวันออกกลาง โดยไทยมีส่วนแบ่งสินค้าฮาลาลในตลาดโลกเพียงร้อยละ 0.5 – 3.9 เท่านั้น ซึ่งสินค้าอาหารฮาลาลไทย ยังมีโอกาสที่จะช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาดได้อีกมากมาย ภายใต้ความต้องการสินค้าฮาลาลที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงอุตสาหกรรม, แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร พ.ศ. 2553-2557)

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้เกิดการกระตุ้นธุรกิจอาหารฮาลาลภายในประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารฮาลาลที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก จนมีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาในจังหวัดชายแดนใต้เป็น “ศูนย์กลางอาหารฮาลาล” จากการศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดชายแดนใต้ถือเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีโอกาสและมีศักยภาพในการพัฒนาอาหารฮาลาลเพื่อตลาดภายในประเทศและเพื่อการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศต่างๆ จากการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และแนวโน้มของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีจุดแข็งคือ เป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าการเกษตรและอาหารที่สำคัญ มีการจัดตั้งองค์การสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล มีทำเลที่ตั้งเหมาะสมและเป็นที่รู้จักแก่ประเทศมุสลิมในนามชื่อ “ปัตตานี” มีงานด้านวิทยาศาสตร์ที่เข้มแข็ง และเป็นประธานคณะทำงานด้านผลิตภัณฑ์และบริการอาหารฮาลาลของสมาคมความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทยมาเลเซีย อินโดนีเซีย (IMT-GT) ดังนั้นคณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความจำเป็นในประเด็นดังกล่าว

จึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย กรณีศึกษา: จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์และสถานภาพทางการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1. เพื่อสำรวจจำนวนของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้
- 2.2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การลงทุนและการตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้
- 2.3. เพื่อศึกษาอุปสรรคในการทำธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจ (Survey) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการเลือกตัวอย่างแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ประกอบด้วย

สถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาล โดยแยกตามประเภทของการประกอบการ ได้แก่ สถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลเอกชน และสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (กลุ่มแม่บ้าน) วิธีการแยกประเภทของสถานประกอบการยึดตามแหล่งที่มาของเงินทุน และการบริหารสถานประกอบการ ซึ่งได้จากการสำรวจสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลที่ขอจดทะเบียนรับรองมาตรฐานฮาลาล ณ ฝ่ายกิจการฮาลาล ในจังหวัดชายแดนใต้

หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ คือ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด และสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

4. ขอบเขตของการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย 2 ด้านคือ

- 3.1. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการศึกษาฐานข้อมูลทางด้านเอกสารและสถิติที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้
- 3.2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบไปด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

5. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

- 4.1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัย (Documentary) ที่เกี่ยวข้องกับ การลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาล เพื่อศึกษาสถานภาพทางการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย
- 4.2. การสำรวจ (Survey) จำนวนสถานประกอบการธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย ที่จดทะเบียนรับรองมาตรฐานฮาลาล ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
- 4.3. แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) มีโครงสร้างแบบเจาะลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยจำนวน 11 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

- 5.1 สถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้จำนวน 6 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย
 - 5.1.1 สถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลเอกชน 3 กลุ่มตัวอย่าง
 - 5.1.2 สถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลวิสาหกิจชุมชน 3 กลุ่มตัวอย่าง
- 5.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอาหารฮาลาลประกอบด้วย
 - 5.2.1 ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด 3 กลุ่มตัวอย่าง
 - 5.2.2 สถานบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 1 กลุ่มตัวอย่าง
 - 5.2.3 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี 1 กลุ่มตัวอย่าง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ลักษณะ ดังนี้

- 6.1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสำรวจจำนวนสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้
- 6.2. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการลงทุน ยุทธศาสตร์การลงทุน กลยุทธ์การตลาด อุปสรรคและโอกาสการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1. ทราบจำนวนและประเภทของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
- 7.2. ทราบถึงสถานภาพทางการลงทุนของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ และปัจจัยขั้นพื้นฐานในการตัดสินใจในการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาล
- 7.3. ทราบถึงกลยุทธ์การลงทุนและกลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ ในการปรับแผนการลงทุน การขยายการตลาดภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ และแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดอาหารฮาลาล
- 7.4. ทราบถึงอุปสรรคและโอกาสทางการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ แนวทางการพัฒนาและการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอาหารฮาลาล

ผลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมจากภาคสนามและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังประเด็นต่อไปนี้

1. จำนวนสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

จากการสำรวจสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ที่ขอจดทะเบียนรับรองมาตรฐานฮาลาล ณ ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด พบว่ามีทั้งหมดจำนวน 269 สถานประกอบการ โดยมีผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 625 ผลิตภัณฑ์ โดยสามารถแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ สถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาล เอกชน และวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาล (กลุ่มแม่บ้าน) โดยมีตารางแสดงรายละเอียดเป็นรายจังหวัดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

จังหวัด	วิสาหกิจชุมชน	ธุรกิจเอกชน	รวม
ปัตตานี	26	66	92
ยะลา	107	48	155
นราธิวาส	6	16	22
รวม	139	130	269

แหล่งที่มา: ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

จังหวัด	วิสาหกิจชุมชน	ธุรกิจเอกชน	รวม
ปัตตานี	53	153	206
ยะลา	303	86	389
นราธิวาส	8	22	30
รวม	364	261	625

แหล่งที่มา: ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

2. สถานภาพการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

สถานภาพการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้พบว่า จังหวัดปัตตานีที่มีโรงงานขนาดใหญ่จำนวน 6 โรงงาน ซึ่งดำเนินการธุรกิจแปรรูปอาหารทะเล และจังหวัดนราธิวาส 1 โรงงาน ส่วนจังหวัดยะลาไม่ปรากฏโรงงานขนาดใหญ่ มีเพียงโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในส่วนของวิสาหกิจชุมชน พบว่าจังหวัดยะลามีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาสตามลำดับ ตัวแปรที่สำคัญสำหรับการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลคือทรัพยากร จังหวัดปัตตานีเป็นศูนย์กลางทางการค้าอาหารทะเลทำให้การลงทุนเกี่ยวกับการแปรรูปอาหารทะเลเป็นหลัก จังหวัดยะลามีภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่มีการลงทุนเกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าการเกษตรเป็นหลัก และจังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียประกอบกับมีจุดผ่านแดนมากที่สุดทำให้มีการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกเป็นสำคัญ

3. กลยุทธ์การตลาดของธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

3.1. กลยุทธ์ด้านสินค้า (Product)

3.1.1. กลยุทธ์ด้านสินค้าของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลเอกชนคือ เน้นสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นสำคัญ เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่ง่าย ๆ และตั้งชื่อผลิตภัณฑ์ใช้ภาษาอาหรับ หรือภาษามลายู เพื่อแสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์ของมุสลิม

3.1.2. กลยุทธ์ด้านสินค้าของวิสาหกิจชุมชนคือ เน้นการแปรรูปสินค้าการเกษตร ที่มีอยู่ในชุมชน ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของลูกค้า และฤดูกาลของวัตถุดิบ โดยนำชื่อ ของกลุ่มหรือภาษามลายูที่มีความหมายทางสร้างสรรค์หรือแสดงสัญลักษณ์การเป็นมลายูได้ อย่างชัดเจน

3.2. กลยุทธ์ด้านราคา (Price)

3.2.1. กลยุทธ์ด้านราคาของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลเอกชนคือ กำหนดราคาไม่สูงจนเกินไปเพื่อให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในพื้นที่

3.2.2. กลยุทธ์ด้านราคาของวิสาหกิจชุมชนคือ ลดต้นทุนการผลิต เช่นการบรรจุภัณฑ์ เพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์มีราคาต่ำ และเน้นการขายราคาส่ง

3.3. กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

3.3.1. กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายของสถานประกอบการธุรกิจอาหาร ฮาลาลเอกชน คือกำหนดช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทาง เช่น หน้าโรงงาน ขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ และนำฝากขายตาม ร้านต่างๆ เป็นการกระจายสินค้าให้ครอบคลุมในพื้นที่

3.3.2. กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายของวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลคือ กำหนดช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทางเช่นกัน เช่น การขายตรง การขายส่งให้พ่อค้าคนกลางโดยนำไปบรรจุภัณฑ์เอง การขายตามงาน แสดงสินค้าต่างๆ ที่ทางหน่วยงานรัฐและเอกชนจัดขึ้นเพื่อการส่งเสริม การตลาดสินค้าชุมชนโดยเฉพาะ และนำไปฝากขายตามร้านของฝาก ในพื้นที่และนอกพื้นที่

3.4. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion)

3.4.1. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการขายของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาล เอกชนคือ จัดทำแพ็คเกจสินค้าเพื่อสร้างการจูงใจให้ผู้บริโภคสั่งซื้อ ผลิตภัณฑ์ ส่วนการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ใช้สื่อทีวีผ่านดาวเทียม วิทยุ และแผ่นพับโฆษณา

3.4.2. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการขายของวิสาหกิจชุมชนอาหารฮาลาลคือ จัดให้มีส่วนลดสำหรับการซื้อสินค้าผ่านงานแสดงสินค้า เน้นการขายส่ง โดยจัดเป็นราคาพิเศษ ส่วนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อวิทยุของ ชุมชน แผ่นพับ และทางเว็บไซต์ของหน่วยงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน OTOP

4. ปัญหาและอุปสรรคในการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

- 4.1. สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักลงทุนนอกพื้นที่
- 4.2. หน่วยงานรับรองมาตรฐานฮาลาลขาดความเป็นเอกภาพในการทำงานและบุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตอาหารฮาลาล
- 4.3. ขาดการจัดทำฐานข้อมูลของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาล และขาดการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน
- 4.4. ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ การลงทุน และกลยุทธ์การตลาด
- 4.5. การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐไม่ต่อเนื่องและมีขีดความสามารถจำกัด ขาดการบูรณาการทางการสนับสนุน
- 4.6. โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลยังไม่บรรลุผลตามนโยบายที่กำหนด
- 4.7. วัตถุประสงค์ทางการผลิตมีจำกัดต้องอาศัยฤดูกาลการผลิต โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรและปศุสัตว์
- 4.8. ขาดเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ไม่สามารถเพิ่มการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

5. โอกาสทางการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

- 5.1. จังหวัดชายแดนใต้มีศักยภาพพอที่จะลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาล ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมีอย่างหลากหลาย ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้
- 5.2. จังหวัดชายแดนใต้เป็นที่รู้จักในกลุ่มประเทศมุสลิมว่า “ปัตตานี” เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ สามารถสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าวเป็นจุดขายสินค้าอาหารฮาลาล
- 5.3. ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลมีความชำนาญในการผลิตสินค้าอาหารฮาลาลเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในประเทศเพื่อนบ้านและประเทศมุสลิมในโลก
- 5.4. มีหน่วยงานที่สนับสนุนการลงทุนในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อวิสาหกิจชุมชน มีการสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ อบรมให้ความรู้ และขยายตลาด จากหน่วยงานเกษตรจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด พาณิชยกรรมจังหวัด และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) ยังรวมไปถึงสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาส่งเสริมความรู้ด้านกระบวนการผลิต พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์
- 5.5. รัฐบาลกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอาหารฮาลาล “ศูนย์กลางอาหารฮาลาล” ในพื้นที่ โดยมีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมฮาลาลในพื้นที่
- 5.6. จังหวัดชายแดนใต้มีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีภาษา วัฒนธรรมและประเพณีเหมือนกัน มีด่านผ่านแดนในการขนส่งสินค้าเพื่อการส่งออก

6. ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้
 - 6.1. สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนและนักลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาลในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
 - 6.2. พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การลงทุนธุรกิจ การขยายตลาด และหลักการผลิตอาหารฮาลาลที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม
 - 6.3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการติดตามประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือ ลดปัญหาความซับซ้อน และกำหนดนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน
 - 6.4. ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงความสำคัญของธุรกิจอาหารฮาลาล ผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการพัฒนาธุรกิจอาหารฮาลาลในพื้นที่
 - 6.5. ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตที่ทันสมัย โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตอาหารฮาลาล
 - 6.6. สนับสนุนภาคการเกษตรที่เป็นแหล่งวัตถุดิบในการผลิตให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในพื้นที่
 - 6.7. พัฒนาระบบเทคโนโลยีการขนส่ง นำระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบโลจิสติกส์ที่ทันสมัย
 - 6.8. ปรับปรุงระเบียบการและขั้นตอนการขอรับรองมาตรฐานฮาลาล รวมไปถึงการพัฒนาบุคลากรของฝ่ายกิจการฮาลาลให้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถตรวจสอบรับรองมาตรฐานฮาลาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 6.9. จัดหาแหล่งเงินทุนในการขยายกิจการของสถานประกอบการธุรกิจอาหารฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้
 - 6.10. กำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลให้ชัดเจน ประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยมีศักยภาพพอในการลงทุนธุรกิจอาหารฮาลาล อันเนื่องจากปัจจัยทางด้านทรัพยากรมีหลากหลาย ประเทศมุสลิมรู้จัก “ปัตตานี” มีในฐานะจังหวัดที่มีมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ในประเทศไทย สามารถหยิบยกความเป็นมุสลิมสร้างภาพลักษณ์ เพื่อเป็นจุดขายอาหารฮาลาลของประเทศไทย มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนและส่งเสริม ประกอบกับความชำนาญของผู้ประกอบการในการผลิตอาหารฮาลาล ทั้งนี้หากสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน มีการพัฒนาและส่งเสริมโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต ปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย จัดหาแหล่งเงินทุนในการขยายกิจการ ส่งเสริมการขยายตลาดนอกพื้นที่และประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานฮาลาล และบูรณาการหน่วยงานให้ดำเนินการตามนโยบายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ต่อไป

คำขอขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชุดโครงการ “มาเลเซีย: นัยที่สำคัญต่อไทย” (รุ่นที่ 3) ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษา และคณะวิจัยทุกท่านที่คอยให้การช่วยเหลือในการดำเนินวิจัยจนสามารถลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล. (2548). HALAL-GIMP/HACCP 5000: 1426 ระบบบริหารเพื่อเตรียมการอาหารฮาลาล: หลักพื้นฐานและคำศัพท์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2554). การอบรมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนเพื่อเข้าสู่ระบบฮาลาลและต่อยอดการพัฒนาฮาลาลกลุ่มเดิม. วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2554. ปัตตานี.

บุคลากรกรม

- จำรูญ แก้วลอย (ผู้ให้สัมภาษณ์), อับดุลเลาะ ยูโซะ (ผู้สัมภาษณ์), ที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
น้ำตกทรายขาว หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่
20 มิถุนายน พ.ศ. 2555.
- ซุฟยาน ดาตุ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ก้อหรี บุตรหล้า (ผู้สัมภาษณ์), ที่ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงาน
คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา เลขที่ 76/1 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าสาป
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2555.
- ภูมรินทร์ และลี (ผู้ให้สัมภาษณ์), อามาล หะยิมูหิ (ผู้สัมภาษณ์), ที่กลุ่มแม่บ้านเกษตร
บ้านจำปากอ เลขที่ 20/1 หมู่ที่ 1 ตำบลบาเราะเหนือ อำเภอบาเจาะ
จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2555.
- รัชนิดา สมะแอะ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อามาล หะยิมูหิ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 138/80
ถนนทรายทอง 3 ตำบลปาเสมัส อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส
เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2555.
- แวมีเนาะ ตาละ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อามาล หะยิมูหิ (ผู้สัมภาษณ์), ที่กลุ่มสตรีและแม่บ้านยี่ลาปัน
เลขที่ 505 หมู่ที่ 11 ถนนสุขยางค์ ตำบลตะลิ่งชัน อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา
เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2555.
- สมชาย กุลคีรีรัตนา (ผู้ให้สัมภาษณ์), ก้อหรี บุตรหล้า (ผู้สัมภาษณ์), ที่บริษัทตอยยิบันฟู้ดส์จำกัด
เลขที่ 165/15 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2555.
- สืบศักดิ์ กลิ่นสอน (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิดริส ดาราโก้ (ผู้สัมภาษณ์), ที่สถาบันฮาลาล
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2555.
- สุไฮมี มาเกะ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิดริส ดาราโก้ (ผู้สัมภาษณ์), ที่ฝ่ายกิจการฮาลาล
สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ถนนพิชิตบำรุง
ตำบลบางนาอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555.
- อับดุลมานะ เจ๊ะແหละ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิดริส ดาราโก้ (ผู้สัมภาษณ์), ที่ฝ่ายกิจการฮาลาล
สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี เลขที่ 39 ถนนกะลาพอ
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2555.
- อัสมัน ดือราแมหะยิ (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิดริส ดาราโก้ (ผู้สัมภาษณ์), ที่สำนักงานอุตสาหกรรม
จังหวัดปัตตานี หมู่ที่ 8 ถนนนาเกลือ ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2555.
- อัสรี สุทธิศาสตร์กุล (ผู้ให้สัมภาษณ์), อิดริส ดาราโก้ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 41/1 ซอย 6
ถนนยะรัง ตำบลจะบังติกอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2555.